

Побережний Р.О.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри організації виробництва та управління персоналом

Пантелєєв М.С.

кандидат технічних наук, доцент,

доцент кафедри організації виробництва та управління персоналом,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»

м. Харків, Україна

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ: ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Сьогодні в умовах загострення міжнародної конкуренції в економічній, науково-освітній, соціальній, промисловій, екологічній, оборонній та інших сферах, державне регулювання інноваційного процесу та державна підтримка інноваційного розвитку національних підприємств стає одною з важливіших умов розвитку економіки країни. Після падіння загальних макроекономічних показників розвитку країни 2011-2013 років (табл. 1), можна окреслити певні ознаки економічного відновлення, основні з яких визначено в аналітичній доповіді «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році» [1]:

- поступове відновлення економічного зростання (реальний ВВП у 2016 р. перевищив офіційний прогноз й становив 2,3 % порівняно з 2015 р.);
- зниження інфляції та курсових коливань (індекс споживчих цін у 2016 р. до попереднього становив 13,9 % за прогнозованих 15 %);
- утримання бюджетного дефіциту на безпечному рівні (доходну частину зведеного бюджету сформовано із значним перевиконанням за рахунок перевищення надходжень до місцевих бюджетів);
- зменшення збитковості суб'єктів господарювання (чистий прибуток у цілому по економіці становив 28,6 млрд. грн. (у 2015 р. – 373,5 млрд. грн. збитку)) та активізація зовнішньоекономічної діяльності.

Однак, незважаючи на повільну динаміку зростання соціально-економічних показників у 2016 р., економічна та політична криза зумовили істотне зниження інноваційної активності українських підприємств (табл. 2) та загального рівня зарубіжних інвестицій в економіку України (табл. 3).

До основних причин, які призвели до погіршення показників, як можна побачити з табл. 3, доцільно віднести замалу державну підтримку інноваційної діяльності підприємств (1,04 % в 2011 р. та зменшення до рівня 0,8 % в 2016 р.) і замалу інвестиційну привабливість українських підприємств для іноземних та вітчизняних інвесторів (0,1 % та 0,6 % в 2016 р. відповідно).

Таблиця 1

Основні соціально-економічні показники за 2011-2016 рр.

Показник	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	2	3	4	5	6	7
ВВП (у фактичних цінах, млрд. грн.)	1299,9	1404,7	1465,2	1586,9	1988,5	2383,2
Ступінь зносу основних засобів, %	75,9	76,7	77,3	83,5	60,1	...
Індекс споживчих цін (грудень до грудня поперед. року, %)	104,5	99,8	100,5	124,9	143,3	112,4
Індекс цін виробників промислової продукції, %	114,2	100,3	101,8	131,8	125,4	135,7
Фінансовий результат до оподаткування, млрд. грн.	121,1	102,1	33,8	-523,6	-340,1	-22,9
Обсяг реаліз. промислової продукції, млрд. грн.	1305,3	1367,9	1322,4	1428,8	1776,6	2128,9
Капітальні інвестиції, млрд. грн.	241,3	273,3	249,9	219,4	273,1	359,2
Коефіцієнт покриття експортом імпорту, %	0,92	0,90	0,90	1,06	1,09	1,01
Рівень безробітного населення, у % до економічно активного населення	8,0	7,6	7,3	9,3	9,1	9,3
Середньомісячна номінальна зарплата, грн.	2648	3041	3282	3480	4195	5183

Складено за [1]

Таблиця 2

Структура інноваційно активних підприємств у 2011–2016 рр., %

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Інноваційно активні підприємства	16,2	17,4	16,8	16,1	17,3	18,9
За напрямками інноваційної діяльності: внутрішні науково-дослідні розробки	12,4	12,2	12,5	1,9	3,2	5,2
Придбання науково-дослідних розробок	7,6	7,6	6,6	0,9	1,5	2,3
Придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	10,3	10,86	10,62	9,9	9,8	13,3
Придбання інших зовнішніх знань	1,0	4,9	4,9	0,8	0,7	1,7
Навчання та підготовка	2,9	18,2	19,4	3,2	1,6	х
Ринкове запровадження інновацій	1,3	5,8	5,5	0,8	х	х
Інше	12,2	11,5	9,6	1,4	4,4	8,3

Складено за [1; 2]

Таблиця 3

Розподіл обсягу фінансування інноваційної діяльності в промисловості, %

Показник	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Усього у т. ч	100	100	100	100	100	100
держбюджет	1,04	2,0	0,3	4,5	0,4	0,8
місцевих бедж.	0,1	0,1	1,6	0,1	0,3	0,4
власних коштів	52,92	63,9	72,9	85,0	97,2	94,9
коштів інвесторів вітчизняних	1,3	1,3	1,3	0,1	0,6	0,6
іноземних інвесторів	0,39	8,7	13,1	1,8	0,4	0,1
інших джерел	44,24	3,0	4,2	8,5	1,1	3,2

Складено за [1; 2; 3]

Щоб подолати незадовільний стан розвитку українських підприємств, система державного регулювання та підтримки інноваційних процесів потребує складання єдиних правил та механізмів взаємовигідної співпраці усіх суб'єктів інноваційної сфери, розвитку доступного інноваційно-інвестиційного середовища. При цьому, державне регулювання здійснюється за такими основними напрямками як:

- визначення та підтримка пріоритетних напрямів інноваційної діяльності державного, галузевого та регіонального рівнів;
- складання нормативно-правової бази та економічних механізмів підтримки та стимулювання інноваційної діяльності;
- захист прав та інтересів усіх суб'єктів інноваційної діяльності;
- фінансова підтримка виконання інноваційних проектів;
- впровадження пільгового оподаткування;
- підтримка інноваційної інфраструктури;
- підготовка наукових кадрів;
- стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, які кредитують виконання інвестиційних проектів та інше.

Зазначимо, що держава створює як правові так і економічні умови для здійснення суб'єктами наукової та науково-технічної діяльності вільних та рівноправних відношень з науковими та науково-технічними підприємствами, закордонними юридичними особами, міжнародними науковими організаціями. Формування фінансових та законодавчих стимулів для підтримки інноваційних технологій та підприємництва в сфері науки та науково-інноваційної діяльності є важливим напрямом державного регулювання в інноваційній сфері. Державне стимулювання наукової, інноваційної та науково-технічної діяльності включає:

- кредити, податки та амортизаційні пільги;
- коректування антимонопольного законодавства;
- зовнішньоекономічні преференції;
- інформаційно-консультативну підтримку;
- інші фінансові пільги.

До системи стимулів інноваційних процесів доцільно віднести комплексно-правові законодавчі норми, а саме: промислове охоронне право приватної та

інтелектуальної власності; законодавче закріплення інтелектуальної власності та правове регулювання її використання. Таким чином, метою держаної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних та правових умов для ефективного відтворення, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції, розвитку та використання науково-технічного потенціалу держави, забезпечення впровадження сучасних екологічних, безпечних енерго- та ресурсозберігаючих технологій [4, с. 47-48].

Список використаних джерел:

1. Аналітична доповідь до Щорічного Посилання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році» [Електронний ресурс]. – К. : НІСД. – 2017. – 928 с. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/public/File/book_2017/Poslanya_druk_fin.pdf.
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : стат. зб. [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України : [викон. О.О. Кармазіна]. – К. : ДП «Інформ-вид. Державної служби статистики України», 2017. – 140 с. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm.
3. Побережна Н.М. Аналіз факторів впливу на інноваційний розвиток промислових підприємств: практичний аспект / Н.М. Побережна // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Економіка і менеджмент. – Одеса : МГУ, 2016. – № 21. – С. 81-86.
4. Управление инновационной деятельностью: учеб. пособие [в 3-х ч. Ч. 1 Основы инновационного менеджмента и экономики инноваций] / П.П. Перерва, С.Н. Глаголев, С.А. Мехович и др.; под. общ. ред. П.П. Перервы, С.Н. Глаголева. – Белгород; Харьков : Изд-во БГТУ. – 2012. – 545 с.